

Lokaal Verankerd, Wereldwijd Verbonden:

Een Halve Eeuw Charismatische Vernieuwing door de CWN

Geachte aanwezigen, op deze feestelijke dag wil ik u allen graag feliciteren met het 50 jaar CWN! De kennismaking met de CWN verliep bij mij via Kees van der Kooi: door zijn colleges aan de Vrije Universiteit ongeveer twintig jaar geleden, werd ik bekend met de CWN. De combinatie van academische theologie en doorleefde persoonlijke spiritualiteit met aandacht voor de Geest en haar gaven, was voor mij een bijzonder ontdekking.

Vanmiddag wil ik met u terugkijken naar de geschiedenis van de CWN, een aantal identiteitsbepalende kenmerken van de CWN benoemen en de positionering van de CWN in het huidige charismatisch-evangelische veld. Tenslotte een aanzet tot nadenken over de toekomst.

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de CWN is er een speciaal themanummer van [*Inspirare: Tijdschrift voor charismatische en evangelische theologie*](#) (2024:4) uitgekomen. Voor mijn bijdrage aan dit themanummer heb ik me uitgebreid verdiept in de geschiedenis van de CWN. Mijn lezing is gebaseerd op mijn artikel in *Inspirare*, met daarnaast een aantal nieuwe inzichten.

De jaren '60 en '70 van de vorige eeuw kunnen we met recht een periode van opwekking en vernieuwing noemen. Het vuur van de Geest verspreidde zich dwars door kerkverbanden en groepen heen. Het bracht dominees, pastoors, evangelisten en voorgangers uit de pinksterbeweging samen met een gedeeld verlangen naar vernieuwing door de Geest: van hun persoonlijk leven, van de kerk, en van de wereld. Grenzen tussen de verschillende kerkgenootschappen, maar ook tussen de pinksterbeweging en de gevestigde kerken, werden doorbroken door de vernieuwende kracht van de Geest.

Terugkijkend naar deze periode zien we hoe de opkomst van de charismatische vernieuwingsbeweging in Nederland nauw verbonden was met een grote internationale vernieuwingsbeweging die zich vooral in de Engelstalige westerse wereld afspeelde.

De vernieuwingsbeweging is niet los te zien van de context van de jaren '60 met toenemende secularisering en de culturele revolutie die gepaard ging met gezagscrisis en individualisering. De opkomende belevingscultuur en de seksuele revolutie agendeerde de plaats van het lichaam, van emoties, en het belang van een holistisch mensbeeld. Dit heeft geleid tot een bezinning op de plaats van ervaring in de theologie en in het persoonlijke geloofsleven van gelovigen. Het benadrukt dat de Geest niet buiten de cultuur omgaat, maar actief betrokken is in de wereld en gebruik maakt van de vele wegen die aangereikt worden in de cultuur.

Onderzoek naar de opkomst en verspreiding van de charismatische vernieuwing in verschillende landen laat zien dat transnationale netwerken een cruciale rol hebben gespeeld. Deze netwerken werden onder andere gevormd door zendingsorganisaties, rondreizende theologen en bijbelleraren, migranten en vluchtelingen waardoor uitwisseling over grote afstanden plaatsvond. Binnen deze netwerken speelden bepaalde personen een cruciale rol, vormden conferenties de knooppunten in de netwerken en kregen bepaalde kerken en bewegingen een speciale betekenis.

Conferenties

Terugkijkend naar de beginperiode van de CWN zien we hoe belangrijk conferenties waren voor de groei en bloeiperiode van de charismatische vernieuwingsbeweging in de jaren '60 en '70. Daar vond uitwisseling plaats door internationale sprekers waaronder David du Plessis, afkomstig uit de pinksterbeweging maar met een missie voor oecumene en een verlangen naar een wereldwijde beweging van de Geest. Conferenties waren ook een broedplaats voor nieuwe liturgische vormen zoals spontane lofprijzing, nieuwe gebedspraktijken en een nieuwe liedcultuur met de introductie van lofprijzingsliederen. Naast de vele conferenties die georganiseerd werden in Nederland werd er door de voormannen van de charismatische vernieuwing ook veel gereisd naar conferenties buiten Nederland.

Er werden intensieve contacten onderhouden met de Britse charismatische vernieuwingsbeweging Fountain Thrust wat bij de oprichting van de CWN in 1974 als voorbeeld zou dienen voor de organisatiestructuur en activiteiten. En dankzij de toegenomen mogelijkheden van de luchtvaart bezocht een delegatie van predikanten, waaronder Karel Kraan en Wim Verhoef, een conferentie van Oral Roberts University in Tulsa Oklahoma in 1963. Tien jaar later reisde een groep van 75 predikanten samen met afgevaardigden uit de pinksterbeweging naar de eerste wereldwijde charismatische conferentie *Jeruzalem 2* in 1974.

Media

Naast conferenties speelde media een cruciale rol voor uitwisseling binnen de charismatische beweging. Artikelen afkomstig van charismatische tijdschriften uit Engeland en Amerika werden vertaald en overgenomen in *Vuur* dat vanaf 1973 het tijdschrift van de CWN werd.

Nieuw in de jaren '70 was de verspreiding van geluidsopnames door middel van cassettebandjes en de opkomst van christelijke films en video's. In die periode zijn vele boeken verschenen over vernieuwing van kerken, van persoonlijke geloofsvernieuwing, en een nadruk op getuigenissen wat leidde tot een op ervaring gebaseerde theologie. Maar ook verschijnen de eerste theologische boeken over de Geest in het pastoraat en theologische reflecties over genezing en bevrijding.

Eind jaren '70 stagneert de internationale charismatische vernieuwingsbeweging: zowel in Engeland als in Amerika nemen de onderlinge verschillen toe en staat de oecumene onder druk. Ook in Nederland verwateren de contacten tussen de CWN en pinksterbeweging. De oecumenisch karkater van de CWN, haar relaties met de Wereldraad van Kerken en het

maatschappelijk engagement bij vraagstukken als vrede, gerechtigheid en heelheid van de schepping, botsen met de pentecostale visie op de eindtijd en Israël, het wantrouwen ten aanzien van de Wereldraad van Kerken en de strijd tegen de acceptatie van abortus en homoseksualiteit. Daarentegen groeien de evangelische en de pinksterbeweging naar elkaar toe. In Engeland wordt Fountain Thrust begin jaren '80 opgeheven wegens gebrek aan middelen en ook in Amerika komt de beweging tot stilstand. Het wordt duidelijk dat een gedeelde ervaring niet de eenheid bracht die men had verwacht. De theologische verschillen leidde tot verdeeldheid en tot een terugtrekkende beweging naar de eigen denominaties en achterban.

Met het einde van verschillende Engelse en Amerikaanse organisaties werd de keten van wederzijdse uitwisseling binnen het transnationale charismatische netwerk doorbroken. Voor de toekomst van de CWN betekende deze ontwikkeling dat zij meer op zichzelf was aanwezen en een nationale koers moest bepalen. De doelstelling, overgenomen van Fountain Thrust met de nadruk op oecumene, gerichtheid op de samenleving en geworteld in de brede traditie van de kerk, bleef overeind. Naast de activiteiten zoals de tweejaarlijkse conventies en cursussen voor theologen kiest de CWN voor een koers waar charismatische spiritualiteit en academische theologie meer op elkaar betrokken moeten worden. Anders dan vergelijkbare bewegingen buiten Nederland, ziet men dat ervaringsgerichte spiritualiteit, academische theologische doordenking nodig heeft.

Theologische Reflectie

Met deze koers wordt in 1978 het eerste exemplaar van het wetenschappelijk tijdschrift *Bulletin voor Charismatische Theologie* uitgegeven.¹ In samenwerking met de Katholieke Charismatische Vernieuwing (KCV) vestigt de CWN een bijzondere leerstoel Theologie voor de Charismatische Vernieuwing aan de faculteit Godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit in 1992.

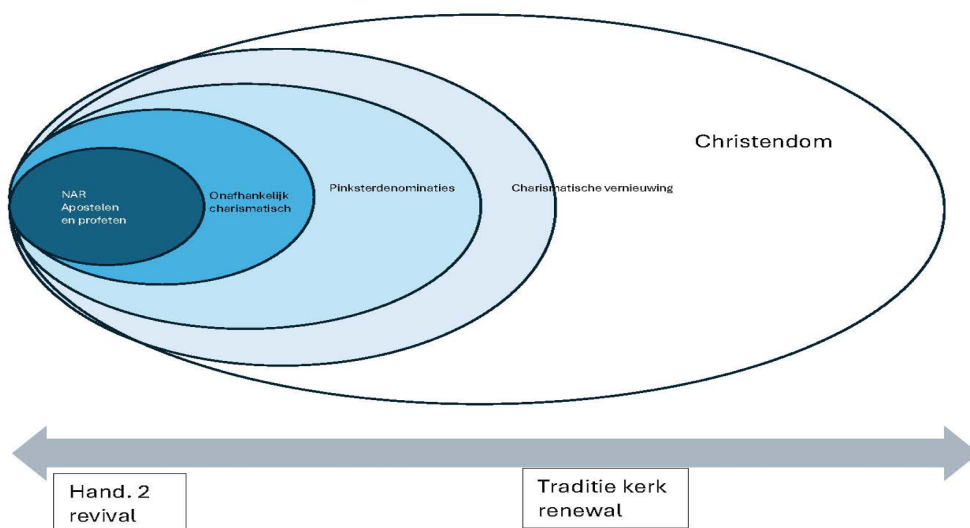
De afgelopen 50 jaar is er enorm veel artikelen en boeken gepubliceerd over thema's afkomstig uit de charismatische vernieuwingsbewegingen. Werd in de jaren '50 nog geschreven dat de Heilige Geest de 'Assepoester' was binnen de theologie, die tijd is echt voorbij. Vraag is wel wat er met deze rijke erfenis gedaan wordt en hoe deze theologische reflectie ten dienste kan staan van de praktijk.

¹ In 2018 is het tijdschrift gefuseerd met het tijdschrift voor evangelische theologie *Soteria* onder de naam *Inspirare*.

Positionering CWN

‘Charismatisch’ is vandaag de dag een breed scala aan stromingen en kerken binnen de christelijke traditie. De CWN is voor de buitenwereld vaak moeilijk te begrijpen. Charismatisch christendom kenmerkt zich door nadruk op het werk van de Heilige Geest en haar gaven als onderdeel van het leven van een gelovige. De diversiteit binnen de charismatische wereld kan in kaart gebracht worden door een continuüm tussen ‘revival’ en ‘renewal’, waarbij de betekenis van de brede traditie van de kerk als variabele wordt meegenomen²:

² Bewerkt model van Matthew D. Taylor, *The Violent Take It By Force, the Christian movement that is threatening our democracy*. Minneapolis: Broadleaf Books, 2024:7.

Aan de linkerkant zien we de radicale charismatische beweging van zelfbenoemde apostelen en profeten, de 'Word of Faith' beweging, denk aan Tom de Wal, de 'Nieuwe Apostolische Reformatie' (NAR) beweging die voor een radicale terugkeer naar de eerste gemeenten pleit. Hier komen we vooral personen tegen met een eigen bediening, die wonderen en tekenen najagen maar geen belangstelling hebben voor de rijke traditie van de kerk.

Daarnaast zien we onafhankelijke charismatische kerken en groepen die niet georganiseerd zijn in een kerkverband waaronder nieuwe constellaties van megakerken. Verder naar buiten de klassieke pinksterkerken die georganiseerd zijn in een kerkverband en waar ruimte is voor academische theologie. De CWN staat in de kring van charismatische vernieuwingsbewegingen die gekarakteriseerd worden door de inbedding in de brede traditie van de kerk van alle eeuwen, aandacht voor oecumene, betrokkenheid bij de wereld en nadrukkelijk aandacht voor theologische reflectie.

Deze kenmerken zien we bijvoorbeeld terug bij de onlangs gehouden najaar conventie van de CWN. Lezingen over maatschappelijke thema's als vrede, polarisatie en complottheorieën gaan samen met liturgische vieringen waar ruimte is voor ziekenzalving en zegening, en voor het gebruik van een wierookvat door een oudkatholieke vrouwelijke priester.

Toekomst CWN

Volgens de godsdienstsocioloog Grace Davie³ zien we vandaag twee vitale vormen van christendom. Zij schetst een ideaaltyping tussen enerzijds het evangelisch-charismatisch christendom en anderzijds wat zij het 'kathedraal christendom' noemt.

Evangelisch-Charismatisch	vs	'Kathedraal' Christendom
- Warme gemeenschappen		- Individuele en anonieme betrokkenheid
- Bekeerlingen		- Pelgrims
- Orthodoxe theologie		- 'Open' theologie
- Conservatieve waarden		- Inclusieve waarden
- Integratie populaire cultuur		- Traditionele liturgie en koormuziek

Beide vormen van christendom delen het element van de ervaring. Echter, de weg waarlangs die ervaring tot stand is heel verschillend. Het is de vraag hoe de CWN zich verhoudt tot deze tweedeling.

³ Grace Davie. *Religion in Britain: A Persistent Paradox* (2nd ed.). Chichester: Wiley Blackwell, 2015.

In 2020 is een grote enquête gehouden onder evangelische protestanten, samen met VU en de Universiteit Tilburg. We hebben respondenten onder andere vragen gesteld naar hun achtergrond, overtuigingen, media consumptie, en conferentiebezoek. Onder de respondenten kwamen we ook een klein aantal CWN-conventiebezoekers tegen. Een vergelijking van de bezoekers van Opwekking, New Wine en de CWN laat zien dat CWN-conventie bezoekers weinig of niet te vinden zijn bij Opwekking en New Wine. Echter ongeveer de helft van de bezoekers van New Wine gaven aan ook naar Opwekking te gaan.⁴ De CWN-conventie bezoekers hadden meer interesse in retraites bij kloosters.

Dit laat zien dat CWN niet goed in te delen is binnen de evangelisch-charismatische wereld maar een aantal kenmerken deelt met Davie's 'kathedraal spiritualiteit'. Dit biedt aanknopingspunten voor de toekomst van de CWN en de inhoud en vormgeving van de conventies als pleisterplaatsen voor 'charismatische pelgrims'. In die zin is de CWN een buitencategorie in het brede stromenlandschap van de charismatische wereld.

Tot Slot

Charismatische ervaringen, ervaringen van de Geest kunnen levens veranderen, transformatie teweegbrengen en diepe geestelijke veranderingen teweegbrengen in iemands persoonlijk leven. In de tijd waar charismatische vernieuwingsbeweging tot bloei kwam, thematiseerde zij de betekenis van de ervaringsdimensie van het geloof tegenover een gerationaliseerde theologie en praktijk binnen gevestigde kerken.

Vijftig jaar later ziet onze wereld er heel anders uit. Volgens filosofen en sociologen bevinden we ons vandaag in een epistemologische crisis: dat wil zeggen een toenemende verwarring en discussie over wat waarheid is, en hoe we de werkelijkheid kunnen kennen. Gevoelens en subjectieve ervaringen zijn vaak belangrijker dan argumenten en feiten. En dit zien we ook terug in de ontwikkeling van radicale charismatische bewegingen. Ondanks dat de waarheid van de Bijbel wordt beleden, zijn persoonlijke en gezamenlijke godservaringen een belangrijker ijkpunt voor de waarheid. Praktijken zoals het luisteren naar de stem van God, de aandacht voor profetie, en gebed voor wonderen, stimuleren een spiritualiteit waar subjectieve ervaringen de Bijbel aanvullen en bevestigen. Maar als bijzondere ervaringen centraal staan in het kennen van God, in het verstaan van de bijbel en de wereld, dan verliezen argumenten, rationele kennis, theologische kennis, of kennis van de traditie van de kerk hun betekenis.

Het thematiseren van de Geest en haar gaven kan daarom niet zonder de inbedding van de traditie, de schrift en de kerk als gemeenschap. Wanneer deze vangrails ontbreken, zal het

⁴ Een factor die hier mogelijk doorheen speelt is dat de CWN voorjaarsconventie en de Opwekkingsconferentie een week na elkaar gehouden worden.

verlangen naar vernieuwing en opwekking leiden tot een streven naar macht, persoonsverheerlijking en misbruik. Charismata zijn niet los verkrijgbaar maar zijn genadegaven ter opbouw van de christelijke gemeenschap.

In onze tijd met de nadruk op emoties en bijzondere ervaringen als vindplaats voor God is het nodig om opmerkzaam en ontvankelijk te zijn voor God's aanwezigheid in het gewone leven. Met het besef dat ons bestaan voorlopig is en de met verwachting dat het koninkrijk van God ten volle zal doorbreken.